

Hovsep Hayreni: Başbakan'ın Diplomatik 1915 Taziyesi ve Yankıları Üzerine

Posted on 04/05/2014

Başbakan Erdoğan 12 yıllık iktidar deneyimi içinde zaman zaman resmi kalıpları çatlatan sürpriz çıkışlarıyla farklı bir lider olarak görüldü. Kuru kafalı bir devlet adamı gibi tekdüze değil, zamanın gereklerine uygun değişik ve akıllı hamleler yapmasıyla dikkat çekti. Despot ve reformist yüzünü sık sık dönüşümlü ve birarada gösterdi. Esasen ikinci yönü oldukça sahte, gerçek değişimleri sağlamaktan uzak ve reel işlevinden fazla psikolojik algılar yaratan birşeydi. Toplumun nabzını iyi ölçerek kendi politik geleneğini yeniden biçimlendirmeyi ve taban genişletmeyi başardı. Güven

kazandıkça ülkenin tabu sorunlarına dokunma ve eskisi gibi gidemez olan yönlerini kısmen revize etme cesareti buldu. Ama temsil ettiği devletin kuruluş temellerini hiç tartışma konusu yapmadı ve stratejik çıkarlarını titizlikle gözettili. Zaten "milli" meselelerde yenilik olarak ne yapsa bu doğrultuda yapacaktı. Örneğin Kürt meselesinde açılıma yönelirken "tek devlet, tek millet, tek vatan, tek bayrak" vurgusunu hiç ihmal etmedi. Darbe tehlikesinden korunmak için askeri vesayeti geriletirken devletin güvenlik sigortası olarak militarist anlayışı muhafaza etti. İslami geleneğin baskılanmasına son vermek için Kemalist ideolojinin laikçi damarına yüklenirken ortaklaştığı ırkçı-şoven çizgileri ve Atatürk mitini özenle korudu. İyi bir demagog ve şovmen olarak tartıştığı her konuda hem nalına hem mihına vurmasını bildi. İç siyasette rakiplerini zayıflatıp kendine avantaj sağlayacak gündemler yarattı, bazen de ortaya çıkan karambolları değerlendirmede mahir davrandı. Siyasi rakibi CHP'yi tek parti döneminin insanlık suçları üzerinden teşhir etme girişimi ve yukardan aşağıya tarih sorgulaması tam da böyle bir vesileyle başlamıştı.

Başbakan'ın adına hiç değilse "katliam" diyebildiği ve tevekkeli biçimde olsun "devlet adına özür" beyan ettiği 1937-38 Dersim soykırımını bu sayede yoğun bir tartışma gündemi oldu. Ancak Türkiye'de tarihle yüzleşmenin en netameli konusu olan 1915 Ermeni-Süryani soykırımını ve 1923'e kadar Pontus Rumlarını kapsayarak devam eden Hristiyan halkların kanlı tasfiyesi dokunulmaz kalıyordu. Son on yılda sivil toplumun sorgulama alanına girmekle beraber devlet katında bu süreç gündeme alınmıyor, dışardan gelen basınca ise alışılmış inkarcı söylemle tepki veriliyordu. Başbakan'ın Dersim çıkışını ve yankılarını irdelerken biz hep bu garipliğe dikkat çekmiş ve eğer vicdan işiyse o vicdanın 1915'e neden işlemediğini sorgulamıştık. Birçok faktör içinde en esaslı görülmesi gereken iki nedenden biri; bu olayın cumhuriyet içinde bir budama değil, cumhuriyetin hemen üzerine kurulduğu bir kök kazıma eylemi oluşu, diğeri ise kazınıp silinen halkların gayrimüslim ya da "gâvur" olarak çok daha değersiz görülüşüydü. Yıllar süren bekleyişten sonra nihayet soykırımın 99. yıldönümünde Başbakan bu konuya da "insani" açıdan değinme lütfunu gösterdi. Fakat çok gecikmeli gelmesinin yanında bu değinmenin tarzı Dersim çıkışından belirgin şekilde sönük ve içeriği de büsbütün zayıf, daha doğrusu boş kaldı.

Yöntemde Dikkat Çeken Tutukluk ve İçerikte Cimrilik

Her konuda ve her vesileyle kürsüye çıkıp doğrudan konuşmayı seven Başbakan, 1915 gibi önemli bir soruna ilk kez "empati" ile değinecek olduğunda neden somut tasvirler içeren duygulu bir hitabı değil de, muğlak sözcüklerle dolu diplomatik bir yazılı açıklamayı tercih etmiştir? Açıklamanın dokuz dilden tüm dünyaya duyurulma isteği bu sorunun tatmin edici yanıtı olamaz herhalde. Daha önce Dersim 1937-38 için vermek istediği mesajları hep kürsüden vermiş ve uluslararası kamuoyu da bunları izlemekten mahrum olmamıştı. "Ah benim Dersimli kardeşim, ah benim Diyarbakırlı kardeşim" diye kalabalıklar önünde gözyaşı bile dökabilen Başbakan, iş Ermenilerin acısını paylaşmaya gelince öyle dokunaklı bir seslenişi neden beceremedi dersiniz?

Açıklama muhtevasında kendini gösteren farklar bir yana, yönteme ilişkin bu tutukluk bile kendiliğinden çok şey anlatır. Düne kadar “Biz yaradılanı yaradandan dolayı severiz” gibi bir nakarat eşliğinde bu ülkenin farklı kimliklerine hitab ederken yalnızca Müslüman olan etnik grupları sayıp Hristiyan olanların adını ağzına almayan bir Başbakan’dan söz ediyoruz. Yani ayırım yapmadığını anlatmaya çalışırken dahi ayrımcılığını ele veren sistemli bir ketumiyet içindeydi. Bu defa konu 1915 olunca orucu bozması kaçınılmazdı, ama yine bir mesafe koymak ister gibi sesli hitabetten feragat etti. Bunu ait olduğu gelenek içinde “gavurla duygudaşlık” kurmanın zorluğuna yormak yanlış olmaz sanırım. Sonraki hafta partisinin meclis grup toplantısında konuşmasına gelince yazılı açıklamanın primini toplamak üzere diğer partilerle polemik dışında birşey yapmayıp, Ermeni halkının trajedisine ilgili yüreklere seslenmekten yine kaçındı.

Dersim çıkışını yaptığında Necip Fazıl Kısakürek’ten pasajlar okuyarak o dönemin vahşetini nasıl kınadığını hatırlayalım. 1915’te sergilenen vahşetin çapı çok daha geniş, bilançosu kat be kat ağırdı. Üstelik kendi vicdanına işlemesi için ille Müslüman kimlikli birilerinin referansı gerekiyorsa, o dönem Ermenilere yapılanı “bir milletin vahşice imhası” gibi etkili sözlerle telin eden Müslüman gazeteci, siyasetçi ve azledilmiş mülki amirler de vardı. Onlardan birkaçının İttihatçı canilere söylediklerini dile getirebilirdi mesela. “İttihatçı zihniyetle hesaplaşma” gereğinden sözediyordu hani, onun en büyük cürmünü ve ardındaki toplu tasfiyeci zihniyeti mahkum etmekten kaçınan biri İttihatçılığın nesine karşı geliyor olabilir ki?..

Gecikilmiş 1915 açıklamasının ne kadar düşük profilli ve cimrice olduğunu anlamak için Dersim konusundaki yarım ağız özürle karşılaştırmak yeterlidir aslında. Başbakan Dersim’de yapılanlar için “katliam” tabirini kullanınca yüreği ağzına gelen devletçi medya sözcüleri de “Dersim’deki katliamsa ötekine ne diyeceğiz?” yollu endişelerini dile getirmişlerdi. Aynı yıllar içindeki başka konuşmalarında 1915 için “ecdadıma laf söyletmem” havasını çalan Başbakan, Dersim çıkışının yaratmış olduğu paradoksa rağmen bu alandaki “sıkı duruş”unu halen sürdürme niyetinde görünüyor. Öyle ki 100. yıla 1 kala ihtiyaç duyulan yazılı açıklama

1915’de Ermenilere yapılan resmi tarihin “tehcir” kavramı dışında bir şeyle tanımlamıyor. Dahası o tarihte Ermenilerin acılarını savaş içinde her milletin doğal olarak çektikleriyle aynılaştırıyor. Devletin sorumluluğuna hiçbir şekilde değinmiyor. Dolayısıyla özür de sözkonusu değil. Kimsenin acısından farklı bir muhtevası yoksa, 99 yıl sonra Ermeni halkına özel “taziye” sunmanın anlamı ne olabilir ki?..

Zamanlama Ustalığı ve İşaret Ettiği İtici Etkenler

“Taziye” her ne kadar Ermenilere ithaf edilse de esasen dünya kamuoyuna hitab ediyor. Amaç 100. yılın girişinde uygun bir politik taktikle dünyanın gözünü boyamak, Ermeni halkının adalet beklentisine cevap vermeksizin “medeni ve demokratik” bir görüntüyle bu önemli süreci atlatmaktır. Böyle bir oyuna dünden razı olan büyük devletler birkaç “insani” kelime içeren açıklamayı şüphesiz memnuniyetle karşılayacaklardı. Geleneksel inkar politikasından vazgeçilmemiş olması sorun yapılmayacak, “iyi niyet” alkışlanacaktı. ABD Dışişleri sözcüsünün “gayet açıkyürekli ve gerçeklere dayalı” gibi sözlerle yaptığı abartılı takdire bakılırsa, böyle bir açıklama için Erdoğan hükümetine çoktan beri telkinde bulduklarını ve hatta belki bu “taziye”nin taslağını kendilerinin oluşturduğunu bile tahmin edebiliriz.

Yeminli Ermeni düşmanı nasyonal-sosyalist Doğu Perinçek de bu ihtimale dikkat çekmiş, ama bütünüyle ters sonuç çıkartmak üzere!.. O ve benzerleri ABD’nin Türkiye’yi Ermeni sorunu üzerinden sıkıştırdığı ve Erdoğan Hükümeti’nin ihanete varan bir tavizkarlık içinde olduğu kanaatini yaymak istiyor. Halbuki ABD ve AB’nin politikaları bu konuda Türkiye’yi hesap vermeye zorlayıcı nitelikte değil. Onlar ancak başka konularda kendi istemlerini kabul ettirmek için arada bir bu sorunu şantaj unsuru gibi gösterip geri çekmekle yetiniyorlardı. Beri yandan kendilerini bu sorunda çözüm için tutarlı etki yapmaya zorlayan Ermeni diasporasına ise “gelişme” anlamında birşeyler göstermeye ihtiyaçları vardı. Her 24 Nisan’da ABD Başkanı soykırım sözcüğünü telafuz etmesin diye çırpınan Türk hükümetine

“Bari siz makul görülecek birşey söyleyin de bizim elimiz rahatlasın” demiş olmalılar.

İşte “insani” temelde geldiğine dair inanılmaz takdir beyanlarının yağdığı taziyenin itici etkenlerinden biri bu olabilir. Ve tabii özellikle de 100. yıla giriliyor oluşu. Ona bir dalgakıran gerekliydi. 100. yılın 24 Nisan’ını beklemek çok geç olurdu. Bu nedenle, daha önce yapılamadıysa bile, 99. yılın 24 Nisan arifesinde (hem de Türklüğün sembolü 23 Nisan’a denk getirerek) böyle bir deklarasyonun yapılması kendi çıkarları hesabına çok akıllıca bir adım olmuştur. Bunu artık kurt siyasetinden tilki siyasetine geçiş sayabiliriz.

Beklenenden Düşük Profil ve Yüksek Takdirler

Böyle bir adımı birkaç yıldır bekliyorduk. 2012 yılının 24 Nisan’ında AKP’li bir vekil (İsmet Uçma) “kendi şahsı adına Ermenilerden özür dilediği”ni belirtmekle birlikte “Ben Ermeni vatandaşlarımıza reva görülen şeyin soykırım değil de soysürgün olduğunu düşünüyorum” diye işaret vermişti. Ben de o günlerdeki bir yazımda “Sanki bu çıkış şahsi özür dilemek için değil de, hükümetin yakınlarda geliştireceği bir tavır için şimdiden soykırım yerine geçirilecek tanımı pişirmek için yapılmış gibi” demiştim. Bir başka işaret ise geçen Aralık ayında Dışişleri Bakanı Davutoğlu’nun “Tehciri benimsemiyoruz, İttihatçıların yaptığı gayrı-insani bir olay” deyişi olmuştu. Sonunda Başbakan’ın da benzer bir söyleme yöneleceği beklenilir birşeydi.

Bunu büyük bir sürpriz gibi lanse etmek doğru değil. Böyle davrananlar aynı zamanda içeriğini de abartma durumundalar. Dikkat edilirse Başbakanlık adına resmi açıklamanın sözcükleri önceki işaretlerden daha çekincelidir. Mesela Davutoğlu tehcirin kendisini gayrı-insani tanımlamışken, bu defa yazılı metinde “Her din ve milletten milyonlarca insanın hayatını kaybettiği I. Dünya Savaşı esnasında, tehcir gibi gayrı-insani sonuçlar doğuran hadiselerin yaşanmış olması” deniyor. İkisi arasında ince bir fark var. Yazılı açıklama “tehcirin amacının kötü olmadığı” yönündeki resmi görüşü sürdürürcesine yalnızca onun

doğurduğu sonuçlar için “gayr-ı insani” diyebiliyor. Bu ise soykırımın mimarlarından Talat Paşa'nın anılarında “Esas olarak askeri bir önlemden başka birşey olmayan göç ettirme, vicdansız ve karaktersiz insanların elinde bir facia şeklini almıştır” deyişinden daha farklı bir ifade sayılmaz.

Başbakanlık mesajının yüzüncü yılı karşılama amaçlı politik bir manevra olduğunu ortalama bilinç yada tarihsel hafıza sahibi her Ermeni idrak edebilir. Türkiye'deki Ermeni toplumu içinden gelen kimi abartılı övgü ve eleştirisiz takdir ifadelerini buldukları ortamla bağıntılı düşünmek gerekir. Özel bağımlılık nedeni olan ve çıkarı gereği yaranmacı davrananlar bir yana, genel olarak Ermeni cemaatine uygulanan rehine siyasetinin psikolojik yansımalarıdır gördüğümüz. Devlet katından en ufak bir jest görmeye susamış insanlarımız ne kadar içi boş olsa da taziye gibi gönül okşayıcı bir ifadeyi olumlu karşılamaya eğilimlidir. Nankörlükle suçlanmamak ve daha ileri adımlara kolaylık sağlamak gibi bir hissiyat da memnuniyet ifadelerinde rol oynuyor. Bunlar bütünüyle anlaşılır. Fakat bir de özgür entellektüel profili çizerek atılan adımı devrim gibi selamlayan, en ufak bir temkin göstermeksizin bonkörce prim verenler var ki, asıl onlar üzerinde durmak gerekiyor.

Ermenistan'ı ve Diasporayı Öteleme Gönüllüleri

Kendisiyle yapılan söyleşilerde taziye metnini hiç kritik etmeden olumlayan, “meseleyi manevi ve insani bir alana çekiyor” diye öven Etyen Mahçupyan, daha önemlisi herkes bu görüşü paylaşmak zorundaymış gibi mühürleyici vurgular yapıyor: “Bunu olumsuz karşılayacak kimsenin olacağını sanmıyorum. Olsa da ciddiye alınmaz zaten. Bunun yetersiz olduğunu söyleyenler olacaktır, 2015'i gölgelemek için kasten atılmış bir adım olduğunu söyleyenler olacaktır ama bunlar da çok etkili şeyler değil” diyerek eleştirel yaklaşımları peşinen itibarsızlaştırmaya çalışıyor. Üstelik bu meseleyi tamamen “Türkiye'nin iç meselesi” sayarak, Başbakan tarafından önerilen tarih komisyonunun da uluslararası değil, Türkiye'nin kendi içinde kurulmasını salık veriyor. “Tabi bütün yurt dışındaki Diaspora'yla manevi bir

ilgisi var elbette, onların dedeleri, babaları yaşadılar bunu sonuçta. Ama ben hiçbir devletin Ermenistan dâhil bu konuda taraf olarak muhatap alınması gerektiğini düşünmüyorum” diyor. Küçük bir ayrıntı gibi, hem Ermenistan hem de diasporada o hatıralarla yaşayan insanların çözüme nasıl müdahil olacakları sorusu havada kalıyor. Devletlerin karışmasına tepki gösterirken tam insiyatifle sorunu çözmeye yetkili saydığı Türkiye’nin de bir devlet ve dahası suçlu devlet olduğunu unutmuş gibi konuşuyor. Neden sonra hatırlayınca şunu ekliyor: “Ben hiçbir zaman devletlerin tavırlarını ciddiye almadım ama toplumların tavırlarını, söylediklerine saygı duydum ve bunu dikkate alıyorum. Başbakan Erdoğan’ın açıklaması da bildiğimiz devlet cümlesi gibi değil toplumsal karşılığı olan bir cümle...”.

Ne kadar ikna edici bir savunma!.. Buna inanmak gerekirse, Erdoğan’ı devlet geleneğinden hayli uzaklaşmış adil bir lider, hislerine tercüman olduğu Türk toplumunu da bu tarihle yüzleşmeye gayet açık bir toplum saymak gerekir. Yalnız Mahçupyan’ın yine unuttuğu birşey var. Az yukarda “ciddiye alınmaz” dediği eleştirel bakışa sahip diaspora nesillerini nereye koyuyor? Hani devletlerin değil fakat toplumların tavırlarını ciddiye alıyordu kendisi? Öyleyse bu gelişmeye kuşkuyla bakan, taziye çıkışını vicdani değil diplomatik gören, inkar siyasetini sürdürmenin bir başka biçimi olarak değerlendiren onca hafıza sahibi insan toplum dışı mıdır? Açıkça kendi içinde çelişkili olan bu beyan dünyadaki soykırım mağduru Ermenilerin görüşleriyle birlikte ötelenmelerini salık veriyor. Bu tutumun daha kaba bir versiyonunu ise yapılan mülakatlar içinde Kandilli Ermeni Kilisesi Yönetim Kurulu Başkanı Dikran Kevorkyan’ın görüşünden okuyoruz: “Çok insani, ruhani ve manevi bir mesaj. İnşallah bu mesaj, diasporadakilerin de ağızını kapatır. Endişem, dış güçlerin bundan tatmin olmamaları ve ‘Niye bu kelimeyi kullanmadı, niye şunu demedi’ deyip, başka taleplerde bulunmaları. Umarım belli odaklar bu güzel mesajı istismar etmez”.

Böyle cengaver Ermeni savunuculara sahip olduktan sonra başbakan ve devletin inkar politikasını sürdürme cesareti artmaz mı? Hem de nasıl? Nitekim, meclis grubundaki konuşmasında içerden ve dışardan aldığı yüksek takdir notlarını sergileyen Erdoğan, 1915’le yüzleşmeye değil yine inkarcı çizgiyi tahkim etmeye dönük mesajlar vermiş, Mehmed Akif’in

şiiirlerinden “ecdad” savunusu yapan dizeler okuyarak bir anlamda soykırım kurbanları yerine faillerinin ruhunu şad etmiştir.

Başbakan’ın “Tarihimize Yüzleştik” Böbürlenmesi

“Bizim kadim tarihimizde utanacağıımız, korkacağıımız, yüzleşmekten çekineceğimiz hiçbir hadise bulunmuyor” sözünü nasıl algılamak gerekir? Sahip çıktığı tarihin “temiz” oluşunu akla getiren bu vurgular, devamında “İşte Dersim hadisesi ile yüzleştik. Ana muhalefetin genel müdürü yüzleşebildi mi? Dersim’in gerçek destekleyicisi onlardı. O katliamın arkasında faili onlardı. Ayıplayabiliyor mu? CHP hala bunun hesabını verebildi mi?..” sözleriyle başka bir anlam ve mecraya kayıyor. Demek ki öyle temiz bir tarih sözkonusu değil. Utanılacak dolu şeyler var. Dersim özgülünde o bunu, kendi ailesi de soykırım kurbanı olup büyük bir paradoks sonucu CHP’nin başına gelerek inkarcı devlet tutumunu üstlenen Kılıçdaroğlu ve bugünkü partisine havale ediyor. Evet bu daha özel bir utanca işaret eder. Ama o vahşetin sorumluluğu yalnız bugünlere CHP olarak gelenlerin değil, o günün tek devlet partisi CHP içinde olup sonradan ayrışarak bugünün AKP’sine kadar çeşitlenen bütün “milli” siyaset yelpazesinin ve devlet mekanizmasının omuzlarındadır. Burada hiç değinilmeyen 1915 soykırımının sorumluluğu bir adım öncesinden başlayarak benzerdir. İttihatçı birçok failin doğrudan Türkiye Cumhuriyeti kuruluşunda etkin rol aldığı ve CHP’den bugüne dallanarak gelen Türk siyasetinin esasını o lanetli geleneğin belirlediği çok iyi biliniyor.

Başbakan kendi kliğini bunlardan yalıtarak konuşmakla paylaşılan utancı yalnız başkalarına maletme gibi ahlaki olmayan bir tutum sergiliyor. Dahası hem İttihatçı gelenekten gelen, hem de kendi şeflik döneminde insanlık suçlarına imza atan M. Kemal’i savunup partisi CHP’yi yermekle çok bariz bir tutarsızlık göstermiş oluyor. Yukardaki sözlerinin devamında son dönemlere de gelerek “Faili meçhullerle yüzleştik. Diyarbakır cezaevi ile yüzleştik. Sivas Çorum Kahramanmaraş, Gazi Mahallesi olayları ile yüzleştik. Bizim iktidarımızda olmadı

bunlar. Devletin devamlılığından hareketle bunları da ortaya çıkardık” deyişi ise büsbütün palavracı bir böbürlenme. Bütün bu “yüzleştik” dediği insanlık suçları ve en çok lafazanlık ettiği Dersim soykırımı hesabı verilmemiş olarak orta yerde duruyor. Ne cezalandırıcı, ne de telafi edici adalet namına birşey yapıyor. Tersine başbakan zikrettiği Alevi katliamlarının failleriyle siyasi alanda kucaklaşma ve mağdurların her yıldönümü adalet çığlıklarını boğma durumundadır. Hiç bir yaptırım ve tazmin getirmeyen söylemlerin sahteliği açıktır. Doğrudan kendi iktidarının eseri olan Roboski için bir özür dilemeyen, failleri ve kendi sorumluluğunu gizleyen Erdoğan, adalet ve yüzleşme adına gerçekten haketmediği bir prim yapma çabasındadır.

İnkarı Sürdürücü Taziye Değil, İnsan Gibi Bir Özür Bekliyoruz!

Bu taziye açıklaması her ne kadar devlet adına daha önce benzeri görülmeyen bir çıkış olsa da eskisinden iyi bir yönelim içine girildiğine işaret etmiyor. Başka verilerle beraber değerlendirildiği zaman hayırhah bakma imkanı büsbütün ortadan kalkıyor. Daha geçen aylarda “hükümetin ve dışişlerinin Ermeni soykırım iddialarına karşı dört yıllık etkin bir strateji ile mücadele programı yaptığı”na dair haberler çıkmıştı. Tam o haberin ardından, bu konularda sözünü sakınmayan Türkiyeli Ermeni aydın Sevan Nişanyan’ın yine dört yıllık bir mahkumiyetle içeri tıklması stratejiye uygun görünüyor. Hrant Dink, Sevag Balıkcı, Maritsa Küçük ve Zirve Yayınevi davalarının hiç birinde adalet beklentisinin karşılanmaması, katiller ve azmettiricilerin geniş tolerans görmesi aynı hisleri veriyor. Yine yakın zamanda Türkiye sınırından Suriye’ye sokulan Cihadistlerin Ermeni yerleşimi Kesab’ı işgal etmeleri ve halkının kaçmak zorunda kalışı, 99 yıl önceki siyasetin güncel bir tehdit olarak da sürdürüldüğünün kanıtıdır. Taziye açıklamasından hemen sonra başbakanın Ermenistan sınırını açmayı Karabağ’da taviz şartına bağlaması da ayrı bir veri. Bütün bunlar Türk hükümetinin bu sahte çıkışıyla göz boyama, zaman kazanma, 100. yılın basıncını azaltma, Ermenistan’ın karşılık vermediği gibi bahanelere yatma ve inkar politikasını daha sürdürülebilir kılma amaçlarını ele veriyor.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı insani anlamda kendisine düşen sorumluluğun 1915 soykırımına dair nitelikli bir kabul eşliğinde ağırbaşlı bir özür olduğunu bilecek durumdadır. Bunu yapmasının en iyi yolu, Cemal Paşa'nın torunu Hasan Cemal gibi gidip Ermenistan'da Soykırım Anıtı önüne saygıyla diz çökmesi olabilir. O zaman bütün dünya Ermenileri gerçek bir dönüşüm nişanesi sayarak takdir etmesini bilir.

2 Mayıs 2014